

MAGYAR KURIR

Indult Bétsből, Pénteken September' 12-dik napján, 1817-dik esztendőben.

Spanyolország 's az ö Plántatar- mányai.

Egy levélben, a' melly Augustus' 1-ső napján indult *Kadiksból*, ilyen nerezetes tziikkely találtatik: — „Mi szükségesnek lenni találjuk (ezt kereskedő írja más kereskedőhöz) tudokra adni uraságtoknak, hogy ahoz tartsák 's alkalmaztassák magokat, hogy Európából nem soká egy rettenetes expeditzió fog elevezni Buenos - Ayr esnek megtámodására; a' mi pedig uraságtok előtt még különösebbnek fog tétzeni, az, hogy ez az *expeditzió* más Hatalmasságokkal egygyütt intéztetett-el 's organizáltatik, a' kik elkötelezték magokat, hogy Spanyolország-
nak ezen jelenvaló hadakozásában segítségül legyenek 's véle egygyütt dolgozzanak. Ezen expeditzió Septemberben vagy Oktoberben tengernek fogja erze-
ni a' maga vitorlát.“

Éppen most ilyen tziikkelyt találunk a' Londoni újságlevelekben: — „A' Déli Amerikai insurgensek' hajóinak tengeri prédálásai úgy elhatalmasodott, hogy az Anglus kereskedőkből álló biztosság, melly a' *Loyd* kávéházának szálájában tartja gyűléseit, fontos tanátskozásokat kezdett tartani ezen tárgy felett, kiváltképpen azért, hogy azok a' *Spanyol* és *Portugallus* kereskedő hajók, mellyeket ezen tengeri prédálók elfogdosnak, nagy részint Angliában *assekuráltattak*. Még nagyobb nyúghatatatlanságot okoz pedig az Angliai Asssekurans társaságnak az, hogy,

mint hallik, az Anglus Országglószék tudokra adatta ezen kereskedőknek, hogy telyességgel semmi reménységek ne legyen ahoz, hogy ezen tárgyra nézve valamelly hivatalserént való lépés vagy közbenjárás tétetteihessék. Hogy az Anglus Országglószék a' kereskedőknekily nyilatkoztatást tétethetett, ezt a' *Jamaikából* érkezett tudósítások is hitelesíteni látszanak, mellyek azt erőssítik, hogy az ezen tengereken találtató *Anglus* hajóknak meghatározott módon meg van parantsolva, hogy az anya Spanyolország-
ra 's a' tülle elpártolt plánta tartományokra nézve, legszorosabb neutralitást tartsanak.

(Ezen Kadiksi és Londoni újságtziikkelyek első tekintettel ellenkezni látszanak egymással: de ha azok a' dolgok eszünkbe jutnak, mellyeket ezen tárgyról régibb újságlevelekben olvastunk, azonnal eltűnik szemeink elől minden ellenkezés).

„*Anglia* (igy szoll egy Londoni *Statisticus* író) a' VII - dik *Ferdinandus* fogsága alatt ajánlotta vala az Amerikai elpártolt tartományokra nézve az akkor Kadiksbán tartózkodott Királyi Országglószéknek (Régenségnek) a' közbenjárást, ily feltételek alatt: — „Minden megtörténtekről el kell felejtkezni; a' plántatar-
ományoknak meg kell engedni, hogy kereskedést folytathassanak az idegenekkel is magok között is, tsak némely kedvező feltételeket kötvén-ki az anyaország' számára; meg kell engedni, hogy tisztse-

geket, még legfőbbeket is, milyenek a' Kormányozóságok, Vice-Királyságok, 's több effélék, a' plántatartományokból való emberek is viselhessenek, 's hogy a' Cortesek' gyűlésébe is követeket küldhessenek; 's hogy ugyan ök a' VII-dik *Ferdinandus'* hűségére megesküvén néki a' Frantzia járomnak lerázásában segítségül legyenek. A' Regenség és a' Cortesek nem fogadták-el Angliának ezen ajánlásait, tsak azért, hogy Angliától jött, mely eránt ök úgy gondolkodtak, hogy benne semmi bizodalmat nem helyeztethetik. *Anglia*, az 1811-dik esztendőben is megújította ugyan ezen ajánlásait: de ekkor sem fogadták-el, mellyet ekkor kiváltképpen a' Radixsi Kereskedők okoztak, a' kik képpen szóllottak: *Szabad kereskedést engedni a' Spanyol plántatartományoknak* veszedelmesebb lenne az anya Spanyolországra nézve, még mint a' Frantziának ide való beütése is; mert az által, minden kereskedését, fábrikai, függetlenségét, sőt vallását 's Constitúzióját is elvesztené Spanyol ország.

Az az Anglus író, kinek pennájából ezek a' megjegyzések folytak, általjában úgy ítél erről a' Spanyolok' Amérikai igen véres és kegyetlen hadakozásokról, hogy a' Spanyol plántatartományok oly szorosán összsatsatoltatva voltak, vallások, erköltsiségek, és egész karakterjek által a' magok anya Státussokkal, hogy ha ez tsak mi keveset le hagyott volna is a' maga régi erőszakos intézeteiből a' revolúciónak közbejövetele nélkül, ezen plántatartományoknak elpártolása soha meg nem történhetett volna.

Északi Amérika.

Az Egygyesült Státusoknak azon hadi hajós serege, melly a' *Washington* nevű lincabajóhol, 1 fregáttól, 2 Korvetékből 's 1 Briggből áll, nem régen a' Nápolyi kikötőhelybe evezett-be. Az Anglusok nyughatatlansággal szemlélik ezen

hajós sereget a' Középtengeren le 's fel evezni: —

„Ez az Amérikai hajós csoport, így szoll egy Londoni közönséges levél, rend-re vette a' Középtengerre nyíló kikötőhelyeket; egygyikből a' másikba veszi evezését; már alig találtaik ezen tengeren valami oly kikötőhely, mellyet meg nem látogatott volna. Mi végre történik ez? azért-e, hogy az Amérikai hajóknak szem alkatását 's az odaváló hajóslegényeknek derékségeket az egész világ tsudálhassa? vagy pedig azért, hogy ezek a' hajóslegények azon tengerrel, a' melly eddig az ideig előttök egy kevéssé még esmeretlen vala, megismerkedhessenek? *Livornóban, Florintziában, Vivita-Vechiában, és Romában,* a' mesterségi műveknek egész magazinumaikat felvásárolták ezen Amérikaiak, 's sok egyéb *Olasz Országi* ritka műveseknek szerzeményeikkel egygyütt, elküldötték Amérikába. Minden láthatja, melly nagyon gyökeresedjék ezen új világbéli embereknek mértékletlen bátorsága, kiknek gazdagsága, és kereskedése tsak Nagy Britanniának kárával nevedik.“

* * *
„Örvendező szívvel 's vigadozó lélekkel inneplettök az Egygyesült Státusoknak lakosaik, így szoll ellenben az egygyik odaváló újságlevél, Jul. 4-dik napján a' magok' függetlenségre lett jutásának esztendőnként előforduló napját. Ezen napon telt-el 41-dik esztendeje annak, hogy a' haza' atyai egy *Congressus* ra összszerűlekezvén, 's az egetek a' magok tiszta czélzásának bizonyosságául híván, az Egygyesült Státusoknak szabadságát 's függetlenségét kinyilatkoztatták. Az óta, hogy e' történt, rettenetes szélveszek kegyetlenkedtek a' földnek színén; melly sohajtozások 's keserves zokogások, mellyeket mindenféle inségek sajtoltak-li az emberekből, ekhozatták a' palotákat valamint a' kunyhókat. A' mi törvényhozó 's vég-

rehabjtó: Hatalmaink a' világnak ezen rázkodásai 's hánykodásai között erős lábra állítottak; 's Státusunk' hitele 's lakosaink' boldogsága gyarapodtak. Az élle' vídamságát a' napnak sugarai szerzik 's táplálják is; a' hol talám világ' kezdetétől fogva erdők voltak, 's a' hol addig tsak a' vadak' utálatos ordításai 's visításai hallattak, most virágzó faluknak harangjaik zúgnak és serkentik a' földieket elméjeknek a' felsőbbiekre való felemelésére 's magasztatására. Valósággal úgy van, hogy az Egygyesült Státusok oriási lépésekkel közelitenek a' hatalomnak és boldogságnak magass-gráditá felé. A' miniket körülvévő természet, a' mi hegyeink, mellyeknek tetejék a' fellegeknel magasabbak, 's oly folyóvizeink, tóink, és erdőink, mellyekhez nagyságokra nézve hasonlók a' világnak egygyik más részében sem találtnak, előre való mutatójául szolgáltak annak a' jövendői nagyságnak, melyre elhatározatva valánk. Vetelkedő és irigy szemekkel inkább és gyakrabban, mint jó kedvel' hámulja Európa a' mi erőnknek nevedését. Ki is nyilatkozattak már ott a' mi ellenségeink azon reménységeket, hogy ők még rajtunk a' keresményi szorgalmatoskodás' mesterségei, vagy pedig fegyvereik' ereje által győzedelmeskedni fognak. De bajosan fogják ők ezen reménységeket hetelyesedve szemlélni; mert közel vagyunk már mi ahoz az időhöz, melyben a' legjobb tengeri seregektől tsak annyit fogunk félni, mint most bizonyos újságleveleknek sértegető-megtámadásaiktól. —

„Országunknak minden szegleteiben lakozó polgárjaink szívvel lélekkel innepelték függetlenségünk' megfundáltatásának feljebb említett napját; sőt némely városainkban társasági vídám vendégségekkel is. S a' le m városában egyebek közt ezek a' pohárköszönések is elő fordúltak: —
Éljen Washintonnak az emlékezete,
a' ki első volt a' hadákozásban, első

a' békeességben, első hazája' fiainak szívekben! — A' Kötélverők' nevében: *Ohajtuk, hogy kezünk' munkájának gyümöltse nyakékességül, (mint nyakra való) szolgáljon annak, ki a' mi politikai egygyesülésünk' kötelének feloldozását megpróbálja!* — A' serlözők' nevében: *A' mi üstünkben főjön meg minden, a' ki valami rosszat főz!*“

P r u s s i a.

Mit főzött Oberster Massenbach, a' miért Ménusi *Frankfurt* városában elfogták 's Berlinbe 's innét *Küstrin* várába fogságra vitték, tudva lehet' már most mindenek előtt, minthogy a' Rénusi Merkurius e' hónap' 2-dikán az Országlószék' parantsolatjára ilyen hivatalserént való tudósítást hirdetett ki felölle: —

„A' még mostan is Pruszszus szolgálathan lévő Oberster Massenbach, hivatalos szolgálataival ellenkező módon viselte magát, minthogy egy fennálló 's annak idejében éppen általa projektáltott törvényt, tudni illik: *Hogy a' Generál-Stábbéli tiszteknek semmi olyan írást, melly az Országnak védelmezését illeti, és a' melly katonai hitletétek mellett az ő kezére bizattatik, közönséggé tenni nem szabad,* által hágott, és némely írásokat, mellyek a' Pruszszus Státusokra nézve nem minden fontosságnélkülvalók voltak, nyomtatásban világ' eleibe bocsátott. Ő az 1811-ben önként való indulatból kérte a' Királyt, hogy néki ezen írásoknak kiadásáért bocsásson meg, megigérvén, hogy az efféle írások' kihirdetésének békét fog hagyni. A' folyó 1817-dik esztendőben Januárus' 5-dikén kérévelet adván be, azt kívánta, hogy a' Pruszszus szolgálattól ereszzék-el: melyhez képpent a' Pruszsziai Státus-Cancellarius Hertzog *Hardenberg*, a' múlt Febr. 10-dikén tudósította őtet írásban, hogy a' Király az ő elbocsáttatásától nem idegen, tsak azt kíván-

nya az Oberster úrtól mint elmulaszthatatlan feltételt, hogy Berlinben haladék nélkül megjelenvén mind azokat az írásokat és egyéb holmikat, mellyek, mint General-Stábnál szolgált tisztviselőnek, még kezei között találtak, adja ki. Minthogy pedig Oberster Massenbach a Királynak ezen parantsolatját nem csak nem telyesítette, hanem későbbre azután több olyan írásoknak is, mint a' melynek azok voltak, mellyeket már más alkalmatossággal közönségesé telt vala, ki nyomtatását is kihirdette, még pedig oly módon, hogy az igazságok 's a' hibák nagyon össze zavartattak; 's még azt az ajánlást is mérészelte tenni, vagy megmerte kínálni a' Pruszsiai Királyi Ország-lóséket, hogy egy meghatározott számért kiadja néki az említett írásokat, a' melly módon el lehet kerülni azoknak közönségesé tételét: mind ezekre nézve ő, a' Király' parantsolatjára, mint még most is Pruszsus Oberster, Frankfurtban elfogattatott 's Berlinbe vitetett; hogy ott egy katona törvényszék előtt adjon számot."

Az itt következő tudósításból, a' melly Augustus' 28-dikán indúlt a' *Szleziai* szélekről, már most meglehetősen által lehet látni, hogy miképpen támadhatott *Breszlauban* az a' népzendülés, a' melyről közelébbi levelünkben emlékeztünk: —

„A' mai posta, így szoll a' tudósító, nem vélt híreket hozza *Breszlauból*. A' második szakaszbeli Landwehr - insurgenseket, mellyek a' *Breszlaui* polgárokból formáltattak, ezen napokban szedték ki és organizálták. Ebbe a' szakaszba a' 25 esztendő föl fogva 36-tig való idejű emberek tartoznak. Ezek meghivatattak, hogy a' *katonahitnek* letételére álljanak elő: de ők azt mondták, hogy a' haza' szolgálatjára, gyakoroltatásra, 's niiker a' szükség kívánni fogja a' tsatázó mzeüre is készséggel elő fognak állani,

hanem, hogy hitletétel által magokat a' katonai karnak alája vessék, már ezt nem tselkedhetik. Tüllök tsak a' polgári hitnek letételét lehet kívánni. Az ő hibás gondolkodásokat elháritani iparkodtak az előjárók, melly végre néhányversben össze gyűjtötték őket: de ők tovább is tsak megmaradtak előbbeni vélekedések mellett; 's mint mondják egy katona tisztnek némely kifejezései még megátalkodottabbakká tették határozások mellett 's még jobban felmérgecsítették őket. Az azt követett éjjel néhány polgárok, a' kik legmegátalkodottabbak voltak, fogságra vitettek. Más nap' reggel oly hir terjedt-el, hogy azok közzül, kiket fogságra vittek vala, egynek a' felesége, két gyermekeit karjaira vévén, vélek együtt az *Oderába* ugrott. Ennek hallására a' nép azonnal össze futott, az utzákon nagy lármával le 's fel nyargalt, a' Kormányozószerék épületébe berontott, a' tanátskozó szalában a' székeket asztalokat össze törte, azután a' politziai előlülön akarta bosszúját állani, de ezt szerentsére nem találta othon; egy szóval mindent elkövetett, a' mi egy valóságos támadáshoz illik. A' katonaság hamarjában elő állított, 's verekedésre került a' dolog, melyben néhány polgárok megöltettek. A' szomszédóságokból egy Regiment szekereken sietve beérkezett a' városba; ágyuk vonattattak ki, a' fegyveres vigyázó csoportok járnai kezdték le 's fel az utzákon, 's az éjjelt a' főbb piatzokon a' szabad ég alatt töltötték-el tüzek mellett. Így állítottatott végezetre lassanként helyre a' tsendesség, de tsak fegyveres erő által. Merckel úr, a' Kormányozószerék előlülője, ki egy derék jó ember, ekkor nem volt itthon: de minden órán várják megérkezését, a' ki, reménségünk szerint le fogja ttendesíteni a' felháborodott elmék' hánykodását. Most azonközben egész *Breszlau* városának te-

kintete olyan, mintha az ellenségtől megszállva volna.“

* * *

Pruszsziában elakarják enyésztetni a *Protestans* és *Luteranus* nevezeteket. A' belső dolgokra ügyelő Ministernek egy kerülő irásában, melyet a' Pruszsziái Monárkhiában találtató két Protestans vallású papsághoz intézett, elébb egy meghívás fordul elő, melly által intetnek a' Papok, hogy a' Reformatziónak most előforduló *Secularis Innepe'* alkalmatosságával mondandó predikátzióikban, minden nem-Protestánsokat érdeklő éles kifejezésektől és sértegetésektől magokat, mint az igaz Evángyéliumi tudománnyal ellenkező dolgoktól, tartóztassák meg. — Az után jónak találta a' Minister megjegyezni, hogy a' *Protestans* nevezet, bár mi fontos jelentésű lehetett is akkor, mikor behozatott, mind azonáltal akkor is inkább csak az *Protestans* Fejedelmeknek és egyéb Rendeeknek külső jusaik eránt való protestálásaikat fejezte ki a' hitnek és ekklesiái rendtartásoknak állapotjára nézve, mint az Evángyéliumi ekklesiának belső tulajdonságát 's tudományának értelmeit; úgy hogy, ha ezen utolsó tekintetben is élnek véle, némely hibás magyarázatokra, mint az újabb időkben megtörtént, könnyen alkalmatosságul szolgálhat. Tehát úgy látszik, hogy ezen nevezeteket *Protestans*, *Protestans Ekklesia*, jó leszen azon régi időknek vissza adni, mikor szokásba jöttek, 's helyettek ezen inkábbérthetőket felvenni: *Evángyéliumi Ekklesia*, *Evángyélius Keresztények*. Luther maga is kikelt minden részre hajlási nevezetek ellen, mint különösen az ellen is, hogy az *Evángyélius hitűek*, magokat *Lutheranus* oknak nevezik, 's az Evángyéliumra, a' Kristus' tudományára, mint a' Keresztény Hit' egyetlenegy fundamentumára, igazítja őket.

Orosz Birodalom.

Augustus' 5-dikén fényes tengeri gyakorlási munkát tett a' *Kronstadti* öbölben a' hadi hajós sereg, mellyen a' Császár is jelen volt a' Nagy Hertzegekkel, Pruszsziái *Wilhelmus* Princzel, és sok más nagy Generálisokkal. Ugyan azon hónap' 11-dikén *Oranienbaumnál* mutattak hasonló katonai próbát 70,000 emberek.

Sándor Császár, mint közönséges levelekben olvassuk, *Petersburgból* elútozni 's 18 hónapokat másutt tölteni szándékszik. A' telet részint *Moskauban* részint *Warschauban* tölti; azután birodalmának déli részeit járja be; meglátogatja név szerént *Krimiát*, *Kasánt*, *Astrakant* 's a' többi. Ez úttal birodalmának minden pallérozottabb tartományait bejárni 's azokat maga személyesen és közelről megesmerni, szándékszik ő Császári Felsége.

Az itt következő tikkely a' *Petersburgi* ujságban találtatik: *Woroneshből* Jul. 9-dikén írják, hogy *Bodraw* nevű várostól nem messze a' *Bituk'* vizéntúl *Sloboden* nevű városnak határán valami parandos parlag földön egyszerre szörnyű sok, iznyi hosszúságú 's lúd-toll vastagságú, harnásló fejrű férgel jelentek meg, mellyek azon darab földön mindent megemésztettek, 's mint a' sáska oly nagyon szaporodtak. Az ott lévő politziai előjárók' intézetére ez a' föld azonnal felásott 's össze égettetett, de nem használt, minthogy a' férgel ismét megjelentek. Melly után a' *Borowi* és környéki lakosok, szent képekkel és papi processióval ezen helyre kimenvén, azt szent vízzel meghintették 's imádkoztak. A' következő napon szörnyű sok olyan várjuk és egyéb madarak, mellyek az új vetéseken járnak, ugyan ott megjelenvén, a' férgelket mind kiirtották onnét. A' ki hiszen, megtalálja!

Hazai Dolgok és egyéb Toldalékok.

Magyar Ország.

A' Csanádi Kerületben lévő több N. E. Görög Hitü Nemzeti Oskoláknak nagy érdemü Helybeli Directora *Popovits Miklós* úr meg nem lankadó buzgósággal azon lévén, hogy az említett Felekezeti Nemzeti Oskolai Fundusa öregbedjen, nem tsak maga önként való szántából 1000 forintokkal nevelte azt, hanem másokat is hasonló kegyes adakozásra felindított. Haláladó szívvel teszi ezt közönségessé a' mondott Oskolai fundust igazgató Deputatió.

Posonban a' Notre Dame nevü Apátságoknak Klastroma, mellyet hogy ne ismerne és tisztelne Hazánk, holott a' szép Nemből olly sokan neveltetnek benne szép előmenetellel a' leg jobb Házakból? ismét egy igen öreg, és tiszteletre méltó tagjától fosztatott meg a' halál által. Tudniillik a' múltt Hónapnak utolsó napján Medgyesi *Mednyánszky Ersébeth* Báránykisasszony kegyes és jóltévő életének 71. dik esztendejében meghalálozott. Tsak még 16 nap kellett volna, hogy klastromi életének 50 esztendeje tellyes lett volna. Kimulása előtt 3 nappal vették fel magokra ugyan azon Klastromban egy Tirolisi, egy Grétzi, és egy Austriai Születésü Asszony személyek a' fátyolt.

* * *

Pesten Gyűlés (a' Nemzeti Gazdából).

Aug. 27. dikén, délutánni 2 óraker, a' Teresiai nevü külső városban, az Ákátzia-úttza alsó szegletén álló tsapszék, a' mint mondják, a' konyhán volt gondatlanság miatt, kigyűladt. Minthogy pedig ott, az egész környék sindellel és náddal fedett házakhoz áll, ámbár a' vi-

zipuska, oda tsak egy jó futámodásnyira, az újj templom előtt áll, még is megégett 11 ház, és öt vagy hatnak a' fedelét le kellett verni. Hogy több kár nem esett, a' magános, edénnyel lotsolókon és fedélbontókon kívül, leginkább az élő fákkal tele kerteknek lehet köszönni.

* * *

Horváth Országból Zágrábból. — A' kik az ifjuság' nevelésében fáradoznak, vagy tsak buzdítják is azt a' tudományoknak és jó erköltsöknek szeretetére és gyakorlására, olyan dolgot tsinálnak, melly nekik méltán just adhat a' Haza' tiszteletére, és háládatosságára. Szerentsének tarthatja magát Vágráb városa, hogy egyszerre mind a' két dolgra példával szolgálhat az effélékben gyönyörködőknek. Nevezetesen Méltóságos és Fő Tisztelendő *Abrahám* Apátur, *Zágrábi* Kanonok, a' *Zágrábi* Tudományos kerületben Királyi Fő Director, és K. Tanácsos Szomszédvári *Sermege József* úr mihelyt 1812. dik esztendőben Felsőleges urunk által mostani hivatalára rendeltetett, egyszeribe arra fordította fő gondját, hogy a' tanuló ifjakban még gyenge korokban betsepgtetődniek a' tudományoknak szeretete. Erre a' végre nem tsak azt tselekedte, hogy külömbkülömbféle p. o. könyv, — papiros, — pénzbeli jutalmak által buzdította a' tanulókat, hanem tulajdon költségén a' 4 felvigyázása alatt lévő Gymnasiumok számára aranyos, és ezüstös penzeket is készíttetett, mellyeket a' szorgalmasabb ifjak között kiosztatott. Minthogy továbbá a' tudományos készülétekben is nagy fogyatkozást látott, nem keresett soká más jóltévöket, hanem maga a' múlt 1816. esztendőben Geografiai Földabroszokat, Ég' és Föld' golyóbisát és

egyebeket Bétsből tulajdon költségén hozatott. Ezenkívül valamikor tsak az oskolákat megvizsgálta, mind annyiszor az írásra megkívántató dolgokat bőséggel ajándékozta. Ide járúl az is, hogy a' Zágrábi Akademiának Könyves háza inkább tsak a' mojkának táplálására, mint a' Közönséges Tanítóknak segedelmekre szolgált az ő idejéig, a' tisztelt Méltóság pedig ugyan azt a' köz használatra meg nyitatta; ő maga sok könyveket ajándékozott abba, és előljáróban 100 forintokat ajánlott egyéb könyveknek szerzésére. Nem felejtkezett el a' Nemes ifjakknak Convictusáról is, sőt inkább nyilván megmutatta, hogy azt egész erővel helyre akarja állítani. Ugyanis az abban lévő Ifjakknak tartásokra fát, főzeléket, és gabonát önként ajánlott és adott. Legközelebb pedig a' szegény de szorgalmatos ifjak között meglehetősen summa pénzt kiosztatott, és ha össze számlálnánk mind azokat az ajándékokat, mellyeket K. Fő Directorságának kezdetétől fogva kiadott, több ezerekre telnének azok.

Nem múlathatjuk el, hogy a' Magyar Nyelv és Litteratúra a' Zágrábi Akademiánál lévő Professora, és Verözt Vármegye Tábla Birája Titt. *Rátz István* úrnak ditséretes Tanítói buzgóságát is ezennel meg ne említsük. Ez az úr hogy a' Horvát Ifjúságot a' Magyar nyelv tanulására annál jobban fel buzdítsa mind a' multt, mind e' most folyó Esztendőben 100 forint jutalmat tett fel, mellyhez a' Magyar Törvénynek helybeli Professora Tek. *Domin Imre* úr is 5 forintokat adott. Ez a' jutalom az iden Augustus' 2-dikán a' közöntéges megvizsgálattal alkalmosságával a' Mélt. Fő Director úr által ki is osztatott a' jobb Tanulók között.

E r d é l y.

Koldsvárhoz lett közelítettéskor Császár és Császárné ő Felségeket a' város'

utzáin egész a' Fő Kormányozó *Gr. Bánffy György* Ur ő Excellentiája' házáig, melly egy 50 szobákból álló szép épület, a' polgárság és tanuló ifjúság kezükben zöld ágakat tartván, várták 's fogadták, harangzúgás és mozsarak' durrogása közt. Ezen kettős sor 's a' véghetetlen sokaságnak örvendő kiáltásai között tartották ő Felségek' a' nevezett épület felé való bemeneteljeket, a' hova tsinosan felöltözködött tanuló leánykák sora között mentek-fel a' gráditokon ő Felségek, 's a' főbb polgári 's katonai tisztviselőknek 's a' papságnak udvarlásaikat elfogadni kegyelmesen méltóztattak. Nem soká a' folyasórol az ő Felségeket látni ohajtó sokaságnak is megmútatták magokat. Megérkezéseket követett napon (19-dikben) délelőtt a' Dikastériumokat, 's a' Vármegye és Város Deputátusait fogadták-el ő Felségek, délután pedig Császárné ő Felsége különösen a' fő Aszszonyosságokat; zodikban, mint Szent István innepe' napján a' piazon lévő nagy templomba mentek ő Felségek, a' hol kárpit alatt nagy misét halgattak, mellyet Erdélyországi Püspök *Rudnay Sándor* úr ő Excellentiája mondott. Ez nap estvé a' város pompásan ki volt világosítva, minthogy ő Felségek megérkezése estvéjén a' zápor eső ezen tisztelettételt gátolta. Sok házak különös nagy készülétekkel, képekkel, írásokkal diszeskedtek, mellyek között Gróf Kemény Samuel, Gróf Bánffy József, Gróf Haller Gábor, Gróf Bánffy Generális, Bárá Vesselényi József 's több nagy Méltóságoknak palotaik kitetszettek. Más nap méltóztatott ő Felsége a' Császár némelly templomokat, az Universitásnak munkában lévő épületét, a' Convictust, Semináriumot, és Gymnasiumot megnézegetni. Illy Felséges leereszkedést a' Kegyes Oskolabeli Szerzetesek és a' Kir. Lyceum a' Felség jövetelére készült deák Odával kívántak megtisztelni. Fels. Császár-

nénk tiszteletére pedig német Odát mutatták-be. (*Folytatása a' jövő kedden következik.*)

Tudományos Ujság.

Régen fáradoznak már a' Természet' Buvárai, hogy minden oldalról kitapogathassák annak a' materiának természetét, mely a' felhőkben azon rémülést okozó dolgokat viszi véghez, mellyeket égiháborúk' alkalmatosságával tapasztalni szoktunk. Ditsekedve mondhatjuk, hogy sokat is tudunk már ezen tekintetben olyat, a' miről a' régiek még csak nem is álmodoztak. Mindazáltal meg kell azt is vallanunk hogy sok dolgok homályban vagynak még előttünk e' részben, mellyeket a' fáradhatatlan vizsgálódás apródonként fog majd idővel fel fedezni. Jó ideje már, hogy meg fordult a' Természet' vizsgálóknak fejekben ez a' kérdés, valyon a' menykő materia, vagy az ugy nevezett *Electricitas* segíti e' a' plántáknak nevedését vagy nem? Sok próbákat tettek ennek kitapogatására. De mind eddig nem lehetett azt tökéletesen meg állítani. Annyit a' mindennapi tapasztalás bizonyít, hogy égiháborúk után sokkal elevebben nőnek a' plánták, és ha menykő materiával megterheli az ember a' levegőt, és ebbe valamely virágot vagy füvet tesz, észre vehető módon diszlenek ezek. No de még itt sok olyan környülállások lehetnek, mellyek ugyan azon célra munkálván, a' dolgot jobbra vagy balra eldönteni nem engedik. Ha a' menykő-matéria minden világosság és meleg nélkül segíti a' plánták' növést: úgy talán nagyobb bizonyossággal lehet

mondani, hogy igaz az, a' mit a' tapasztalás is bizonyít. És éppen ebből a' szempontból indult ki egy Tudós mostanában, ilyen próbát tévén. Téli időben egy nagyon setétszobában külömkülömbféle plántákat tsupa vízzel megtöltött üvegekbe, továbbá tiszta kovatsal megtöltött tserép edényekbe, és külön ismét kerti földel megtöltött fazekakba belé rakott, ezeket mindennap vízzel megöntözte, és ezen illy készüllettel lévő plántákat az izoláló vagy minden közösüléstől elzáró székekre helyeztette. Ugyan azon szobában hasonló edényekbe éppen olyan plántákat rakott az elsőbkek mellé. Az izoláló széken álló plántákat mindennap ötször hatszor egy fertály vagy fél óráig is elektrizálta. Az elektrizált plánták szépen meg éltek, és az elektrizálás közben azt is lehetett rajtok tapasztalni, hogy a' leveleknek tsutsaikkból vagy a' plántáknak más hegyes részeikből és későbbben a' virágoknak tsutsaikkból is szép electricitási világosság sugárlott ki. Az egészséges plánták sokáig el éltek így, virágoztak, és gyümölcsöket is termettek, mellyekben ugyan azon állató részek voltak meg, a' mellyeket a' rendes uton nevelt plántákban találunk. Sőt még a' hervadozásra hajlandó plánták is ezen módon ismét megéledtek, és új életet kaptak. Ellenben a' hasonló készülletü de nem elektrizált plánták mind el hervadtak, és kevés idő múlva megszűntek élni. Melly próbatétel tehát világosan megmutatja, hogy a' menykő, — vagy electricitási matéria a' plánták' nevedésének elősegítő eszköze.

Száz forint huszas pénzért, adtak Váltó czédulában: —
Sept. 9-ik napján 309 $\frac{1}{2}$ — 10-dikén 310 $\frac{1}{4}$ — 11-dikén 310 $\frac{1}{4}$ forintot.